SZEMLE

CSEHNÉ PAPP IMOLA – KRAICINÉ SZOKOLY MÁRIA (SZERK.): FELNŐTTKORI TANULÁS: FÓKUSZBAN A SZAKKÉPZÉS ÉS A MUNKAERŐPIAC. AKADÉMIAI KIADÓ, 2020 (MERSZ KÖTET).

Kraiciné Szokoly Mária: Fókuszban a szakképzés

A gyorsuló technológiai és gazdaság változásokkal párhuzamosan jelentkező munkaerőpiaci jelzések felhívják a figyelmet a munkaerő fejlesztésének sürgető szükségletére, a magyar munkaerő hatékonyságát javító képzések – kiemelten a szakképzés – fontosságára. A *Szakképzés 4.0* című dokumentum, a szakképzés és felnőttképzés megújításának középtávú szakmapolitikai stratégiája helyzetelemző fejezetében megállapítja, hogy elengedhetetlenné vált a szakképzés és felnőttképzés átalakítása a foglalkoztatói elvárások, a makrogazdasági tényezők és a munkaerőpiaci helyzet átalakulása miatt. A stratégia szerint a célok eléréséhez egyrészt kreatív és rugalmas, versenyképes szaktudással bíró fiatalokat nevelő, vonzó szakképzési rendszer kialakítására van szükség, másrészt keresletvezérelt, kimenet-szabályozott felnőttképzési rendszer kialakítására, alapozva a Digitális Munkaerő Programra.

A változások és válságok menedzselése kapcsán hozott gyors és gyakori törvényi változások egyaránt érintik a köznevelés és felsőoktatás, valamint a szakképzés és a felnőttképzés alrendszereit. Nem kétséges azonban, hogy az oktatási-képzési rendszerek között legnehezebb a helyzete a folyamatos változásban lévő, egyre inkább a munkaerőpiaci igények kiszolgálójaként funkcionáló szakképzés területének. Ezért szentelt kiemelt figyelmet ennek az ELTE PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézete: 2020. évi kiadványában az oktatók, doktorandusz és mesterszakos hallgatók munkái közül a szakképzés és munkaerőpiac köré szerveződő kutatások bemutatására vállalkozott.[1] A tanulmánykötet az Intézet munkatársainak, hallgatóinak és tágabb szakmai közösségének azon tanulmányait gyűjti csokorba, amelyek az elmúlt évek gazdasági változásai, válságai hatására a kutatások fókuszába kerültek, és főként a munkaerőpiac és a felnőttképzés-szakképzés kapcsolódási pontjaira, a szakképzéspolitikai törekvésekkel egyezően vagy azokkal ellentétesen ható jelen és jövőbeli tendenciákra, a felnőttkori tanulás változó világára koncentráltak.

A szerkesztők a 28 szerző 16 tanulmányát három fejezetbe rendezték. A munkaerőpiac és a szakképzés fejezetei után a harmadik fejezetet a közösségi

[1] Az ELTE PPK FTI három évvel ezelőtt indított egy kiadványsorozatot az Intézetben folyó kutatások közzététele céljából. Jelen kötet a kiadványsorozat második tagja. Az első kötet *A felnőttek tanulásának és képzésének meghatározó trendjei* címmel az ELTE Eötvös Kiadónál jelent meg 2017-ben.

művelődés kérdéskörének szentelték, ezzel is hangsúlyozva, hogy az informális tanulási úton bárhol, bármikor szerzett tudás szerves részét alkotja a munkavállalók tudásállományának, és nagyban járul hozzá a formális képzésben kevésbé megszerezhető, munkaerőpiacon elvárt kompetenciák kialakulásához, fejlesztéséhez.

A kötet első, szakképzéssel foglalkozó fejezének négy tanulmánya tartalmát tekintve sokszínű, ami jól mutatja a felnőttképzéssel foglalkozó egyetemi intézet kutatási területeinek gazdagságát, s az intézet törekvését a munkaerőpiac és a szakképzés kapcsolatrendszerének feltárására. **Csehné Papp Imola** nyitó tanulmánya bemutatja a magyar foglalkoztatáspolitika évtizedek óta alkalmazott és gyakran vitatott eszközének, a közfoglalkoztatási jogviszonynak a rövid történetét. Ez Magyarország fő aktív munkaerőpiaci intézkedése, amely az elmúlt 30 év során a peremhelyzetű csoportok aktivizálásának egyik munkavállalásra ösztönző, ugyanakkor szociálpolitikai célokat szolgáló eszközévé vált. A tanulmány áttekinti a közfoglalkoztatás történtét, rendszerváltás utáni fordulópontjait és a jelenlegi rendszer jellemzőit, munkaerőpiaci és társadalmi hatásait. Megállapítja, hogy a közfoglalkoztatás szolgálhat megoldással némely problémára, viszont alkalmazása legalább annyi kérdést vet fel, mint amennyit megválaszol.

Juhász Tímea *Munkahelyi verseny az egyes pozíciószinteken* című tanulmányában a munkahelyi versenyek világának feltérképezése közben arra keresi a választ, hogy a diákévek alatt szerzett versenytapasztalat és ösztönzők hatnak-e a későbbi, munkahelyi versenyszituációkra. Miért versenyeznek a cégeknél, és a versenyzők élvezik-e a versenyt? Különböznek-e az egyes pozíciószinteken dolgozók versenymotivációi? A megkérdezettek véleménye szerint a versenyhelyzet kedvelése attól függ, hogy az adott egyén korábban, a diákévei alatt mennyire volt kitéve versenyszituációknak, azonban a különböző pozíciókban lévő munkavállalók e tekintetben nem különböznek egymástól.

Azok számára, akiknek kevés munkaerőpiaci tapasztalatuk van, talán a legmeglepőbb írás **Budavári-Takács Ildikó** *A mobbing a HR sötét oldala* c. tanulmánya lehet, amely a munkahelyi zaklatás kérdéskörét érinti. Magyarországon e jelenség tárgyalásakor kulcsfogalmakként a *munkahelyi pszichoterror*, a *szekálás*, a *szociális stressz* vagy a *zaklatás* kifejezéseket használják. Lényegében arról van szó, hogy valakit addig szekálnak, míg magától távozik a cégtől. A tanulmány a szakirodalmi források feldolgozása mentén, a fogalom definiálásán túl, foglalkozik a mobbing viselkedés keletkezésének okaival, jellemzőivel, mérésével és prevenciós lehetőségeivel. A szerző megállapítja, hogy a legfontosabb cél a zaklatás megelőzése és csökkentése, ennek pedig elsődleges eszköze a felvilágosítás, a tudatosítás, ill. a pszichoszociális kockázati tényezők csökkentése. Fontos, hogy a szervezeti szereplők képesek legyenek felismerni, kivizsgálni a zaklatásokat, megoldani a szervezeti konfliktusokat. Ebben segíthet a biztonságos munkakörnyezet, valamint ha a menedzsment támogatást élvez az egészségügy szereplői, a szakszervezetek, illetve a munkabiztonsági szakemberek részéről.

Lakner Szilvia *A fejlődés záloga dinamikusan változó környezetben* c. tanulmánya abból a tényből indul ki, hogy a vállalatok és a vezetők napjainkban a jól körülhatárolható, világos szabályok mentén megoldható problémák helyett bonyolultan összetett folyamatokkal, instabilitással és a kölcsönös függőség nehézségeivel találják szemben magukat. A szerző széleskörű szakirodalom áttekintésével elemzi a fejlődés, vele kapcsolatban pedig az élethosszig

tartó tanulásra jellemző új típusú, agilitással és adaptivitással jellemezhető hálózatos gondolkodás jelentőségét a vezetésben. Megállapítja, hogy a szervezeti siker azon múlik, hogy hogyan tudja a vezetés kihasználni a folyamatos változásban rejlő potenciált. A változó viszonyokhoz nem elég csak alkalmazkodni, hanem a VUCA[2] világ kihívásait előnnyé, lehetőséggé, módszerré kell tenni. Ennek megvalósítására a szerző szerint az a vezető képes, aki rendelkezik az önfejlesztés, a tanulás kompetenciájával, valamint az agilis szemlélet és a tudatos jelenlét (growth mindset) birtokában cselekszik.

A könyv második fejezete a szakképzésre fókuszál, reflektálva a ITM 2020-ban közétett *Szakképzés 4.0* dokumentumára, amely a szakképzés és felnőttképzés megújításának átfogó, középtávú szakmapolitikai stratégiája, s a magyar kormány oktatáspolitikai válasza a negyedik ipari forradalom kihívásaira. A dokumentum piaci szereplőkkel szövetségben a szakképzés és a felnőttképzés rendszerszintű megújítását, továbbfejlesztését határozza meg a valós és térségspecifikus munkaerőpiaci elvárásokhoz illeszkedően. A stratégia, miután reális értékelést ad a magyar szakképzés gyengeségeiről, számos fejlesztési prioritást jelöl meg. A prioritások közül **Khademi-Vidra Anikó** és társai *Gondolatok a szakközépiskolák választását befolyásoló döntések margójára* c. írása a középfokú iskolarendszerű szakképzésbe történő belépés hátterében meghúzódó iskolaválasztási döntések néhány fontos tényezőjére hívja fel a figyelmet. A tanulmány a KSH statisztikai adatainak tükrében áttekinti a szakképzés szerepét és súlyát, s ehhez képest a tanulók csökkenő létszámának aggasztó trendjét. A „21. századi szakképző iskola" elnevezésű, a stratégia által javasolt fejlesztési programterv kapcsán a szerzők úgy látják, hogy az kevéssé fókuszál az iskolaválasztást befolyásoló pszichológiai és szociálpszichológiai tényezőkre (életkori sajátosságok, szülői dominancia), és javasolják e területen egy konkrét, operacionalizált akcióterv kidolgozását.

A köznevelés és a felnőttképzés területén egyaránt jelentkező lemorzsolódás napjainkban a szakképzés egyik súlyos, megoldásra váró, a szakképzést érintő más területekhez képest jól kutatott problémája. A félbemaradt vagy hiányzó tanulmányok, a végzettség és a szakképzettség hiánya jelentős terhet ró az egyénre, a gazdaságra és a társadalomra nézve egyaránt. A második fejezet három tanulmánya a szakképzés fontos, de kevéssé kutatott problémájával, a tanulástámogatás fontosságával és lehetőségeivel foglalkozik**. Kraiciné Szokoly Mária** és munkatársai a szakképzésben és a munkaerőpiacon egyaránt tapasztalható nagyarányú lemorzsolódás problémájának megoldásához kívántak hozzájárulni, amikor a szakképzésben tanuló fiatalok 1500 fős mintáján igazolták, hogy a Kognitív Profil Teszt (KPT) nemcsak a gyermekek, hanem a tizenévesek és felnőttek körében is sikerrel alkalmazható a szakmai képzések célirányos eszközeként. A szabadon elérhető online teszt felvételének eredménye az egyén képességtérképe, amely a tanulási folyamatban fontos kognitív teljesítmények mögöttes tényezőire és ezek kapcsolatára fókuszál. A kutatás igazolta, hogy a teszt bemeneti mérésként történő alkalmazása és a hozzá kapcsolódó egyénre szabott

[2] A *VUCA* világ: változékony (Volatility), bizonytalan (Uncertainty), komplex (Complexity) és kétértelmű (Ambiguity). A *VUCA* mozaikszó a katonai terminológiából származik, amelyet az amerikai katonai felső vezetői iskola professzorai alkottak meg a kilencvenes években arra az esetre, amikor egy harci helyzet bizonytalan. Az üzleti élet a 2008–2009-es globális pénzügyi válságot követően kezdte használni a kifejezést olyan környezet leírására, ahol nagyfokú a bizonytalanság.

pedagógiai fejlesztő munka mérhető módon hozzájárul a tanulók sikerességéhez, tanulási teljesítményük növeléséhez, ezáltal a lemorzsolódás csökkentésének eszköze lehet.

Gátas-Aubelj Katalin Andrea és **Kraiciné Szokoly Mária** *Diszlexiás hallgatók helyzete a magyar felsőoktatásban* c. tanulmánya a szakképzés másik, nem kevésbé fontos célcsoportjára, a felsőoktatában tanulókra hívja fel a figyelmet, közülük is azokra, akik a diszlexia, diszgráfia és diszkalkulia kapcsán tanulási nehézségekkel küzdenek. A diagnosztizált diszlexiás személyek számának növekedése, a tanulási nehézségek, így az olvasás terén jelentkező problémák gyakoriságának emelkedése, valamint a felsőoktatás expanziója kapcsán, a növekvő hallgatói létszám miatt az egyetemeken is egyre gyakrabban találkozunk a diszlexiás hallgatók sajátos tanulási igényeivel, amelyek kielégítésére, az érintett hallgatók támogatására a felsőoktatás kevéssé felkészült. A kutatásban alkalmazott kérdőíves vizsgálat igazolta a nemzetközi szakirodalmi források azon megállapításait, hogy a felsőoktatásban dolgozó oktatók többsége nem tájékozott a diszlexia jelenségvilágáról, és nem kellően felkészült a diszlexiás hallgatók tanulási igényeinek kielégítésére.

Hasonlóképpen a felsőoktatás területén végzett vizsgálatot **Berényi Sára Fruzsina**. Doktori kutatásában a gazdaságtudományi és a műszaki képzési területen tanulók tanulmányi eredményességének és szakma iránti elhivatottságának összehasonlító elemzésével igazolni kívánta a duális felsőoktatás sikerességét, a hagyományos képzési formával szembeni előnyeit. Bár a hipotézisek, amelyek mentén a szerző a duális képzés hallgatóit eredményesebbnek és a szakma iránt elhivatottabbnak gondolta, csak részben igazolódtak be, a vizsgálat számos adalékot szolgáltat a duális képzés bevezetésének sajátosságairól, a fejlesztés fontosságáról. Felhívta a figyelmet arra, hogy a duális képzés bevezetésének folyamata és a működés hatékonysága jelentősen különbözik az egyes intézmények gyakorlatában.

Dunás-Varga Ildikó *Innovatív módszertani megoldások a felsőoktatásban* c. írása a szerző nyertes módszertani pályázatának bemutatásával bevezeti az olvasót az oktatás és képzés talán legsürgetőbb, a COVID 19 világjárvány kapcsán napi realitássá váló területébe, a távolléti oktatás világába. E területen az elmúlt pár hónap sok tapasztalatot hozott Dunás-Varga Ildikónak is, aki a tapasztalatok alapján arra ösztönzi az oktatás-képzés szakembereit, hogy a megszületett jó gyakorlatokat mielőbb gyűjtsék össze, elemezzék és alkalmazzák napi oktatómunkájuk során. A dolgozat tisztázza a távolléti oktatás kapcsán felmerülő, egyelőre még szakmai körökben is kevéssé konszenzusos fogalmakat, és a szerző felnőttanulási módszertani tapasztalatainak részletes leírása miatt is hasznos olvasmány lehet mind a képzők, mind tanulók számára.

Az ELTE PPK Neveléstudományi Doktori iskola Andragógiai programjának sikerességét jelzi a külföldi doktorandusz hallgatók egyre növekvő száma, akik rendszerint a fejlődő ázsiai és afrikai országokból érkezve, általában szülőföldjük képzési rendszerének fejlesztése céljából végeznek alap és alkalmazott kutatásokat. Közülük a szerkesztők **Moses Njenga** *A Practical Conceptualization of TVET*[3] című, angol nyelvű tanulmányát válogatták be a kötetbe. A dolgozat a szakképzés gyorsan változó szerepének és intézményrendszerének keretei között értelmezi a felnőttoktatás és -képzés

[3] TVET: Technical and Vocational Education and Training

nemzetközi szakmai körökben sem egyértelmű fogalmi definícióit. A fogalmak eltérő értelmezése a szakmai kommunikáción túl hátráltatja az e területen megvalósuló kutatási tevékenységet, és az egyes országokban, így pl. a harmadik világ országaiban a szakképzés-fejlesztési irányelvek kidolgozását. A tanulmány kitekint a felnőttkori tanulás formális és nem formális útjaira is, figyelembe véve, hogy a tanulás iskolai vagy munkaalapú megközelítése egyaránt nagy jelentőséggel bír a szakképzés rendszerszintű megközelítésekor, a jelenségek értelmezésekor. A sokszempontú megközelítés a doktorandusz hallgató számára azonos célt szolgál: a szakképzés, a szakma tanulás professzionális szintre emelését országában.

Az Európai Unió már évtizedekkel ezelőtt kinyilvánította és több fórumon folyamatosan hangsúlyozza, hogy a munkaerőpiacon sikerrel alkalmazhatók a munkavállalók élethosszig tartó tanulása során bárhol, bármikor, bármely tanulási úton megszerzett képességei. Ezzel felhívja a figyelmet a nem formális és informális tanulási utakon szerzett tudás jelentőségére. (*Memorandum az életen át tartó tanulásról*, Európai Bizottság, 1996). A kötet harmadik fejezete *A felnőttkori tanulás informális útja* címet viseli, és első pillantásra tartalmilag eklektikusnak tűnő hat írást tartalmaz. Együttes megjelenésük és tartalmuk azonban az olvasó számára igazolhatja, hogy elérkezett az ideje annak, hogy felismerjük és elismerjük a munkaerőpiacon az előzetesen informális tanulási úton szerzett ismereteket és kompetenciákat.

Czeglédi Csilla *Nonprofit szervezetek és a közösségi média* c. írása nyitja a harmadik fejezetet, nem véletlenül; a nonprofit szervezetekben végzett munka a felnőttkori informális tanulás egyik fontos területe. A civil szféra korunk társadalmi, politikai és gazdasági környezetének nélkülözhetetlen része, a magyar gazdaságnak is fontos területe. A dolgozat másik vizsgálati nézőpontja az emberek mindennapi kommunikációjában egyre nagyobb szerepet játszó közösségimédia-használat, amely nemcsak egy lehetőség, hanem bizonyos fokú kényszer is a nonprofit szervezetek számára, hiszen mind ügyük sikere, mind követőik megszerzése és a velük való kapcsolattartás szempontjából ma már talán a legfontosabb eszköz, egyben költséghatékony marketinglehetőség.

Ponyi László az Észak-Magyarország régióban végzett kutatása során a romák informális közösségi tanulás útján, kulturális eszközökkel történő felzárkóztatásának lehetőségét vizsgálta harminckét roma közösségi színtér elemzésével. A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, közöttük a romák felzárkóztatása és munkaerőpiacra történő juttatása a nemzetgazdaság egyik kulcskérdése. A roma közösségek életében a közösségi tanulás a társadalomfejlesztési folyamatok egyik legfontosabb szegmense. Ennek egyik lehetősége pedig a kulturális és közösségi tanulás, amely a roma közösségi színtereken zajló közművelődési, egyben nevelési-oktatási tevékenység. A közösségi tanulás és közösségi művelődés közös dimenzióiban ugyanis fejlődhet a kreativitás, finomodik a demokráciához nélkülözhetetlen vitakultúra. Ezáltal erősödhetnek az állampolgári, szociális, életviteli és környezeti kompetenciák, fejlődik a társadalmi és kulturális tőke az egyén és közösség vonatkozásában egyaránt. Ponyi László kutatása igazolta, hogy a kulturális tanulás olyan szervezetekben is megvalósulhat, amelyek ugyan nem hagyományos besorolású kulturális intézmények, azonban tevékenységükre jellemző az informális és nonformális tanulás, valamint a kulturális – és ezen belül a közművelődési – feladatok egyidejű ellátása.

Kovács Zsuzsa és munkatársainak írása az informális tanulás másik nagy

célcsoportjával, az időskorúakkal, illetve az időskorúak tanulásával foglalkozik. Bemutatja az idősek számára szervezett egyik tanulási formát, az ELTE PPK-n több éve sikeresen zajló Harmadik Kor Egyeteme programsorozat szemináriumi tevékenységét. A szemináriumok célja kettős: egyrészt lehetőséget nyújtani az idős résztvevőknek az aktív tanulásra, másrészt oktatási gyakorlatot biztosítani a felnőttképzésre felkészülő mesterszakos és doktorandusz hallgatók számára. A tanulmány röviden áttekinti az idős generáció tanulási sajátosságainak főbb jellemzőit, bemutatja a Harmadik Kor Egyeteme nemzetközi és hazai törekvéseit, majd részletesen kitér a szemináriumok módszertani megvalósításának tapasztalataira. A fókuszcsoportos vizsgálat során a kutatók feltárták a szemináriumokon résztvevők motivációját és a részvétellel összefüggő tapasztalatait. Az eredmények azt jelzik, hogy a szemináriumokra való jelentkezés és a részvétel elsődleges motivációja a fejlődés iránti elköteleződés. Megerősítést nyert, hogy az idősek tanulási tevékenysége során a korábban kialakult tudásstruktúra átkereteződik, átrendeződik, érvényessége igazolást nyerhet. A résztvevők számára fontos az egyetemi környezet, a kisebb csoportokban kialakuló kapcsolati tőke, a bensőséges légkör.

D. Babos Zsuzsanna *Az új típusú önkéntesség azonosítása a nemzetközi és a hazai szakirodalomban* c. írása nemzetközi és hazai szakirodalmi források áttekintése alapján elemzi az új típusú önkéntesség változatos értelmezését és kutatási trendjét. Megállapítja, hogy az alapvetően altruista értékek mentén vezérelt tevékenységben is egyre inkább testet ölt a tudásalapú és munkaerőpiaci orientáltságú társadalmi szemlélet. KSH-adatok elemzésével igazolja, hogy a hazai önkéntesek motivációi között is megjelenik a tudásalapú és munkaerőpiaci orientáltág.

Molnár Attila Károly *A fogvatartottak tanulása mint a reintegráció/reszocializáció eszköze* c. dolgozata a felnőttkori tanulásban a tanulásra történő motiváció kérdésköréhez kapcsolódik. A motiváció különösen fontos a fogvatartottak, a felnőttképzés e sajátos helyzetű csoportja esetében, akiknél a börtönben elérhető és megvalósuló tanulás a reintegráció jelelentős eleme és eszköze. Képzésüknél kiemelt figyelemmel kell lenni a felnőttkori tanulás sajátosságaira, hiszen ez a csoport a tanulást illetően rendszerint alulmotivált, tanulásuk eredményessége nagyban függ élethelyzetüktől, szociokulturális hátterüktől, képességeiktől, korábbi tanulási és munkahelyi tapasztalataiktól. A tanulmány egy magyar és szlovák büntetés-végrehajtási intézményekben lefolytatott vizsgálat eredményeit mutatja be. A kutató a fogvatartottak és a börtön személyi állománya megkérdezése során a börtönbeli tanulás lehetőségeire és a fogvatartottak tanulással kapcsolatos vélekedéseire volt kíváncsi. Arra kereste a választ, hogy hogyan fejleszthető a börtönbeli oktatás, milyenek a fogvatartás jogi, tárgyi, személyi feltételei és lehetőségei, illetve ezek találkoznak-e a fogvatartottak tanulási igényeivel. A kutatási eredmények azt mutatják, hogy a büntetés-végrehajtási intézmények biztosítják a tanulási lehetőségeket, ezzel is igyekeznek támogatni a fogvatartottak sikeres reintegrációját, de a börtönbeli tanulás hatékony megvalósulását és sikerességét számos tényező akadályozza.

tanulásuk eredményessége nagyban függ élethelyzetüktől

A kötet utolsó írása nem tanulmány, hanem az ELTE PPK emberi erőforrás tanácsadó szak nappali

tagozat 1. évfolyama hallgatóinak válasza[4] az UNESCO „Futures of Education" című felhívására. A felhívás arra kérte az oktatásügyben érintetteket, hogy válaszaikkal járuljanak hozzá az oktatás 2050. évi víziójára, a félelmek és a remények megfogalmazására, a nevelésügy várható céljaira, új módszereire vonatkozó kérdéskörben kialakuló globális vitához. A hallgatói válaszokat az teszi különösen érdekessé, hogy a válaszadó emberi erőforrás tanácsadó mesterszakos hallgatók felkészültsége ugyan nem pedagógiai, hanem munkaerőpiaci irányultságú – mégis, meglepő módon, a többségében huszonéves válaszolók széles látókörűen és komplexen, a fenntartható fejlődés nézőpontjából közelítettek a nevelés-oktatás-képzés kérdéséhez, illetve a tanulás szempontjából korrekt, többségében optimista válaszokat adtak. A recenzens számára élmény volt olvasni, hogy a fiatalok felelős módon gondolkodnak a föld, az emberiség, a társadalom és benne a tanulás jövőjéről.

A kötet szerkesztőinek a tartalom közreadásán túl szándéka volt bemutatni, hogy az Intézet munkaerőpiaci és szakképzési-felnőttképzési kutatásai multi- és interdiszciplináris megközelítésűek, az elemzések többirányú tudományos hátteret és módszertant feltételeznek. Törekvésük továbbá, hogy a doktorandusz és mesterszakos hallgatókat bevonják a kutatócsoportok munkájába, ezzel is biztosítva a kutatói utánpótlás nevelése során az ELTE PPK kutatói szemléletmódjának és kultúrájának átadását. Ez indokolja a többszerzős, emellett oktatói-hallgatói közös publikációként elkészült és megjelenő szövegeket a kötetben.

A kötet az ELTE PPK Felnőttképzéskutatási és Tudásmenedzsment Intézet munkatársainak friss kutatási eredményeit adja közre az Akadémia Kiadó MeRSZ[5] tartalomszolgáltatása keretében. Ajánljuk a gazdasági szervezetek azon munkatársainak, akik oktatáshoz-képzéshez kapcsolódó válaszokat keresnek korunk kihívásaira, továbbá az általános és szakképzésben dolgozó pedagógusoknak, felnőttoktatóknak, akik vezetőként, tanárként, szakoktatóként a gazdasági oldal nézőpontjára kíváncsiak, és végül, de nem utolsó sorban azoknak, akiket foglalkoztat a felnőttkori tanulás jelenségvilága, benne a gazdaság és az oktatás-képzés közötti kapcsolat.

[4] A hallgatók írásos anyaga az emberi erőforrás tanácsadó mesterszak „Felnőttképzési szolgáltatások szeminárium" c. kurzus keretében, egyéni és csoportmunkában valósult meg, a 2019/2020. tanév 2. félévben, a COVID 19 világjárvány miatt részben távolléti oktatás keretében. Oktató: Kraiciné Szokoly Mária.

[5] A MeRSZ az oktatási intézmények oktatási gyakorlatában fontos magyar nyelvű tudományos alapművek, összefoglaló kézikönyvek, felsőoktatási tankönyvek elektronikus gyűjteménye, amelyek mindenki számára ingyenesen elérhető az https://eisz.mersz.org/ címen.